

janske umetnosti in še ta je bila umetniško zelo nevažna. Tako je poslala Holandska samo nekaj grafik in arhitekturnih studij, umetnost Avstrije je bila številčno sicer dobro zastopana, vendar skoraj v celoti le z deli manjše važnosti, Anglija, Čehoslovaška in Ogrska le z po enim umetnikom, ravno tako Jugoslavija, a ta seveda z izrednim Tonetom Kraljem (»Zadnja večerja« in karton za »Kamenjanje sv. Štefana«).

Tone Kralj je pač najpomembnejši in najosebnejši bogoskalec in bogogledalec, kar jih tu prihaja k besedi, eden izmed tistih redkih umetnikov, ki ustvarja iz svojega ne da bi se pri tem naslanjal na starejše vzore. Glasnik nove krščanske monumentalne umetnosti je, katere razvojne možnosti kajpak omejuje nezanimanje množic za religiozna vprašanja, ki je s pojenjavanjem naročil pač sopovzročilo nazadovanje religiozne umetnosti v poslednjih dvesto letih.

Kakorkoli se razstavljenata dela zde za pre-rez moderne mednarodne krščanske umetnosti nezadostna, nam vendar dobro razodevajo odločilno vlogo Nemčije in mistično-navdihnjene-ga, ter neizčrpanega Slovanstva v religiozni umetnosti našega časa (tu izvzemam racionalistično-materialističnega Čeha). Dočim je Slovan v splošnem svobodnejši in manj obremenjen od tradicije, čeprav vsebinski moment često trpi zaradi dekorativnega podajanja (primerjaj za to zlasti poljsko grafiko), prevladuje pri Nemcih eklekticizem, ki skuša uspešno prilagoditi stare vzore modernemu umetnostnemu hotenju. Dela K. Griesa, W. Puetza in R. v. Miller so za to najboljši primer. Zastopan je bil tudi Eberz, seveda z manjpomembnimi deli, ki ne dovoljujejo nikake prave sodbe o njegovem ustvarjanju.

A medtem ko vsepovsod klijejo klice nove religiozne umetnosti, tega zastoj iščemo v moderni umetnosti Italije, za katero nam razstava v Padovi pač ne sme biti v pričevanje. Tu srečujemo vse faze italijanske umetnosti od Cimabua do seicenta v bolj ali manj površnih poobčutenjih. Tudi Oppi je razstavil nekaj velikih kartonov (v načinu cinquecenta), ki imajo vsaj prednost dobro premišljene kompozicije. Da s sredstvi abstraktnega ekspresionizma religioznemu občutju ni mogoče biti pravičen, dokazujejo tudi barvno zelo okusne podobe Fillia, ki so izmed poskusov futuristične umetnosti še

najboljši. O kakor iz testa zgnetenih skupinica Ninija Rossa seveda ni vredno zgljati besed,

Tako kaže Italija i pri zastopnikih mlajših i pri zastopnikih starejših smeri absoluten polom pred problemi krščanske umetnosti. Kajti ne samo da pogrešamo pri njenih umetnikih ustvarjajoče moči, nego jim tudi nedostaje sposobnosti živeti se v karakter drugih umetniških dob ter nam jih človeško in umetniško približati. V Italiji, to nam jasno kaže ta razstava, je religiozna umetnost postala prazna poza, nasprotno pa sever in vzhod težita k novi poglobitvi krščanske umetnosti, o kateri si pa seveda na razstavi v Padovi nismo mogli napraviti sodbe.

Stephan Poglayen-Neuwall, Wien*

Umetnostno življenje

Po pomladanski umetniški razstavi v Belgradu, otvorjeni 4. maja tega leta, katere se je udeležilo ena in dvajset slovenskih umetnikov z 48 deli (prim. Tone Potokar, »Slovenec«, 8. maja 1951) in katera je mogla dati Srbom pač dovolj jasno sliko našega umetniškega življenja, je imel Belgrad še enkrat priliko, videti delo naših kiparjev in slikarjev in sicer ob skupni razstavi Gojm. Kosa, Frana Pavlova in Lojzeta Dolinarja v Umetniškem paviljonu (od 4. do 17. junija). Tudi o tej razstavi so prinesli belgrajski listi več mnenj.

Nekako istočasno s to razstavo je bila doma otvorjena IV. razstava umetnin na Ljubljanskem velesejmu (od 30. maja do 8. junija 1951), ki jo je priredila Uprava ljublj. velesejma, organiziral pa akad. slikar Ivan Vavpotič. Svoja dela je razobesilo 44 razstavljalcev. Katalog je obsegal 251 številik slikarstva, grafike in kiparstva. Razstavljali so med drugimi sledeči znani slikarji in kiparji: Cuderman, Gaspari, Globočnik, Gorjup, Gorše, Jirák, Justin, Klemenčič, Kos Ivan, Kralj France, Kralj Tone, Lapajne, Maleš, Napotnik, Pirnat, Piščanec, Pregelj, Sajevic, Sirk, Smrekar, Šantel Henrika, Šantel Saša, Vavpotič Ivan, Zajec, Zupan, Zupanec-Sodnikova. V njihovem svitu so se pa blestela nekatera druga imena, ki

* Avtor je dunajski dopisnik umetnostne revije »Der Cicerone«.

na resni umetnostni prireditvi ne bi smela imeti mesta, ker bi se jako poučno prilegala kaki patriarhalični razstavi raznih umetniških »delovanj«, spominov in nagnenj v okviru familiarnih in drugih krogov. Da pestrost razstave vsaj nekoliko nakažemo, navajamo imena ostalih razstavljalcev: Debelakova Mira, Deržaj Edo, Gaggern H., Kolkj, Kocjančič, Košir Franc, Kralj Mara, Puteani Beno, Robič Margit, Ščuka Cvetko, Škodlar Fran, Šubic Mirko, Šubic Rajko, Vavpotič Bruno, Wamboldt-Imstadt Ana.

Zbog teh in takih stvari je omenjena razstava kajpada dobila pečat prireditve kakega družabnega kluba, ne pa resnega umetniškega dela in je jako neprijetno in deloma tudi deplasirano, poudarjati kvaliteto pri tem mojstru in jo zanikati pri diletantu, visečem poleg njega. To je škoda toliko bolj, ker so na razstavi visela nekatera prav spodobna in značilna nova dela, ki bi že sama po sebi zahtevala popolnoma drug ambient — iz česar naj se oni naši umetniki, ki jim je res do kvalitativnih prireditev, že vendar kaj nauče. Na prilogah 16 do 18 današnjega zvezka prinašamo troje reprodukcij po delih, ki jih je na omenjeni razstavi prvič pokazal France Kralj, v sledečih zvezkih pa nameravamo prinesiti novejša nekaterih drugih umetnikov.

Konec avgusta (30. avg. do 21. sept. 1931) je bila v Jakopičevem paviljonu otvorjena Razstava Kluba likovnih umetnic, ki je pokazala to, da v Klubu razen Slovenk ni močnih talentov. Razstavile so 89 del sledeče dame: Auer-Schmidt L.; Bandur Zenaida, Bojničič Vjera, Crnčić-Virant Lina, Dujšin-Gattin Cata (vse Zagreb), Borelli-Alačević Zoe (Rim), Gorjup-Dufour Renée (Kostanjevica), Hauser Dorothea (Vojnik), † Kobilca Ivana, Kralj-Jeraj Mara (Ljubljana), Ostović Zdenka (Zagreb), Piščanec Elda (Ljubljana), Pregelj Mira (Litija), Rechnitz Elza (Osijek), Roje Nasta (Zagreb), Šantel Avgusta in Henrika, Zupanec-Sodnik Anica (vse Ljubljana). Na prilogi 19 prinašamo reprodukcijo otroškega portreta Anice Zupanec-Sodnikove, ki je poleg drugam usmerjene Mire Pregljeve obvladovala celotno razstavo. Primeroma sta jima sledili obe Šantlovi z dvema akvareloma (gl. tudi »Ilustracija«, 1931, št. 10).

Kmalu za tem je otvoril v Jakopičevem paviljonu prvo razstavo po svojem povratku

iz Amerike Božidar Jakac pod naslovom »Amerika« (od 27. sept. do 24. okt.). V tipu popotnega dnevnika urejeni katalog je obsegal 210 števil, večinoma pastelov, dalje manjše število risb in eno sliko (lastni portret) v olju. Priloga 20 današnjega zvezka prinaša njegovo risbo »Pittsburgh«. O tej izredno bogato obiskani Jakčevi prireditvi (okoli 2500 posetnikov), ki je odrezala tudi gmotno za razstavljalca odlično (okoli 47 podob prodanih), za naše razmere pa presenetljivo dobro, poročamo v sledečem.

11. junija 1931. je praznoval petdesetletnico rojstva slikar France Tratnik, eden izmed utemeljiteljev slovenske umetnosti novejših smeri. Obširnejše bomo o tem umetniku spregovorili v sledečem letniku.

R. L.

Božidarja Jakca »Amerika«

Po svojem dveletnem potovanju se je Jakac vrnil iz one Amerike, ki je še mnogim v Evropi nerazumljiv in strah vzbujajoč svet, posebno pa še evropskim umetnikom, dedičem skoraj neprekinjenih tisočletnih kultur. V tem oziru se je Jakac izpovedal, zlasti še v besedi, kakor vsi drugi njegovi tovariši slikarji. Lažje si je misliti, da se mu je kot Evropecu uprlo ameriško življenje, in ne le kot Slovincu-Novomeščanu, kakor bi rad obrnil v domoljubnem sentimentu. Da pa je naša domača idila že v Evropi sami v nevarnosti, to je gotovo občutil mimo drugih že davno prej, ko je prihajal iz Prage, Nemčije, Pariza itd.

Njegova »Amerika« je ostala solidna in izurjena evropska umetnost, v dobrem in slabem pomenu. Naj nikar ne veljajo opravičevanja, da je navil neumorno ameriško uro in rabil najgibkejši material za barvno risbo: pastel. Odkar ga poznamo, vemo, da je pri njem težko odkriti mejo med rutino in študijem. Njegovo tehnično znanje je med mladimi najširše in najsigurnejše. Za snov se ne preklja, je povsod doma. Formalno je rešen — razrešen. Ali nasprotno: njegov impresionizem je odkril v njem lagodno dekorativno noto, ki je danes bodočnost slikarstva, če prav gledamo. In da je poleg barve zmožen ekspresije v liniji, s katero nas je lirčno navdajal pred 10 leti, je dober kapital. Dotiran z vsemi temi sredstvi, dobre volje in vase upajoč nič